

UDK: 334.012.64:330.55:332.1(575.1)

О‘ЗБЕКISTON YAИMDA KИCHIK TADBIRKORLIK ULUSHINING PASAYISHI: MILLIY VA HUDUDIY MA‘LUMOTLAR ASOSIDAGI TAHLIL, 2010–2025-YILLAR

Xusniddin Jumayev

O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Biznes va tadbirkorlik oliy maktabi
(avval Iqtisodiy taraqqiyot va kambag‘allikni qisqartirish vazirligi huzurida), Toshkent,
O‘zbekiston

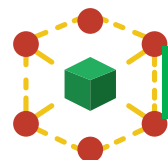
ANNOTATSIYA

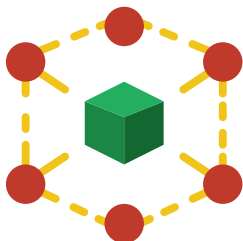
Maqolada 2010–2025-yillarda O‘zbekistonda kichik tadbirkorlikning yalpi ichki mahsulotdagi ulushi dinamikasi milliy va hududiy ma‘lumotlar asosida tahlil qilinadi. Milliy statistika qo‘mitasining qayta baholangan qatoriga ko‘ra, kichik tadbirkorlikning YaIMdagi ulushi 2010-yildagi 60,8 foizdan 2017-yilda 67,4 foizgacha oshgan, shundan keyin pasayish trayektoriyasiga o‘tib, 2025-yilda 52,2 foizni tashkil etgan. Shu davrda kichik tadbirkorlikning jami bandlikdagi ulushi 74,3 foizdan 74,9 foizgacha deyarli barqaror saqlangan. Mazkur tafovut kichik biznesning iqtisodiyotdagi ijtimoiy-bandlik roli yuqoriligicha qolayotgan bo‘lsa-da, qo‘shilgan qiymat yaratish bo‘yicha nisbiy ulushi kamayganini ko‘rsatadi. Hududiy tahlilda 2025-yilda kichik tadbirkorlik ulushi Navoiy viloyatida 21,1 foiz, Toshkent shahrida 51,7 foiz va Toshkent viloyatida 55,0 foiz bo‘lgan; Surxondaryo, Namangan, Farg‘ona, Buxoro va Jizzaxda esa 70 foiz atrofida yoki undan yuqori daraja saqlangan. Maqolada pasayish kichik biznes hajmining mutlaq qisqarishi sifatida emas, yirik va kapital sig‘imli tarmoqlar o‘sishi, hududiy ixtisoslashuv, firmalar miqyoslanishining cheklanishi va mehnat unumdorligi tafovuti bilan bog‘liq nisbiy strukturaviy siljish sifatida talqin qilinadi.

Kalit so‘zlar: kichik tadbirkorlik, kichik biznes, YaIM, yalpi hududiy mahsulot, bandlik, hududiy tafovut, strukturaviy o‘zgarish, mehnat unumdorligi, scale-up, O‘zbekiston.

АННОТАЦИЯ

В статье анализируется динамика доли малого предпринимательства в ВВП Узбекистана в 2010–2025 гг. на основе национальных и региональных статистических данных. Согласно пересмотренному ряду Национального комитета по статистике, доля малого предпринимательства выросла с 60,8% в 2010 году до 67,4% в 2017 году, после чего перешла к снижению и составила 52,2% в 2025 году. При этом доля малого предпринимательства в общей занятости оставалась высокой: 74,3% в 2010 году и 74,9% в 2025 году. Это указывает

на сохранение значительной роли малого бизнеса в занятости при уменьшении его относительного вклада в создаваемую добавленную стоимость. В 2025 году региональная доля варьировалась от 21,1% в Навоийской области до 76,4% в Сурхандарьинской области. Снижение интерпретируется не как обязательное абсолютное сокращение малого бизнеса, а как относительный структурный сдвиг, связанный с более быстрым ростом крупных капиталоемких отраслей, региональной специализацией, ограничениями масштабирования фирм и разрывом в производительности.

Ключевые слова: малое предпринимательство, малый бизнес, ВВП, валовой региональный продукт, занятость, региональные различия, структурные изменения, производительность труда, масштабирование, Узбекистан.

ABSTRACT

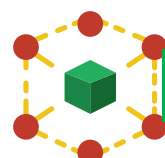
This article examines the decline in the share of small entrepreneurship in Uzbekistan's GDP between 2010 and 2025 using national and regional official statistics. According to the revised series of the National Statistics Committee, the share increased from 60.8% in 2010 to a peak of 67.4% in 2017, then moved onto a downward path and reached 52.2% in 2025. At the same time, the share of small entrepreneurship in total employment remained persistently high, changing from 74.3% in 2010 to 74.9% in 2025. This widening gap indicates that small firms continue to perform a major employment function while their relative contribution to aggregate value added has declined. Regional variation is substantial: in 2025 the share ranged from 21.1% in Navoi region to 76.4% in Surkhondarya. The paper interprets the decline not necessarily as an absolute contraction of the small-business sector, but as a relative structural shift associated with faster growth of large and capital-intensive industries, regional specialization, constraints on firm scaling, and firm-size productivity differentials.

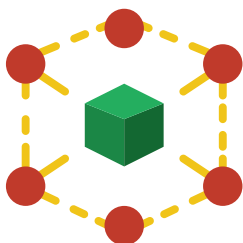
Keywords: small entrepreneurship, small business, GDP, gross regional product, employment, regional disparities, structural change, labour productivity, scaling up, Uzbekistan.

KIRISH

Kichik tadbirkorlik O'zbekiston iqtisodiyotida bandlik, uy xo'jaligi daromadlari va hududiy iqtisodiy faollikni shakllantiruvchi asosiy segmentlardan biri hisoblanadi. Uning iqtisodiyotdagi o'rni ko'pincha YaIMdagi ulush bilan o'lchanadi, biroq ushbu indikatorning pasayishi har doim kichik biznes hajmining mutlaq kamayganini anglatmaydi.

Ulush — nisbiy ko'rsatkich. Kichik biznesning qo'shilgan qiymati o'sishi davom etgan taqdirda ham, yirik korxonalar va kapital sig'imli tarmoqlar undan tezroq o'ssa, kichik biznesning YaIMdagi ulushi kamayadi. Shu sabab 2017-yildan keyingi pasayishni iqtisodiyotning tarmoq va firma o'lchami bo'yicha qayta tarkiblanishi bilan birgalikda ko'rish zarur.

Milliy statistika qatori bu masalani aniq ko'rsatadi. 2010–2014-yillarda kichik tadbirkorlik ulushi 60–62 foiz diapazonida bo'lgan, 2015–2017-yillarda esa 64,6 foizdan 67,4 foizgacha ko'tarilgan. 2018-yildan boshlab trend o'zgargan: 63,5 foiz, 2019-yilda 58,1 foiz, 2020-yilda 56,7 foiz va 2025-yilda 52,2 foiz.

Bu pasayishning iqtisodiy mazmuni bandlik ko'rsatkichlari bilan taqqoslanganda yanada ravshanlashadi. Kichik tadbirkorlikning jami bandlikdagi ulushi 2010-yilda 74,3 foiz bo'lgan va 2025-yilda 74,9 foizni tashkil etgan. Demak, bandlik bo'yicha katta rol saqlanib qolgan, biroq YaIMdagi ulush sezilarli kamaygan.

Xalqaro tajriba ham firma o'lchami va unumdorlik o'rtasida tizimli farq mavjudligini ko'rsatadi. OECD ma'lumotlariga ko'ra, 2024-yilda kichik va o'rta korxonalar mehnat unumdorligi o'rtacha yirik firmalar unumdorligining 65 foiziga teng bo'lgan; sanoatda tafovut bundan ham kattaroq. Bu holat kapitalga kirish, boshqaruv sifati, texnologiya, eksportga integratsiya va masshtab iqtisodiyoti bilan izohlanadi.

O'zbekiston uchun hududiy omil ham hal qiluvchi ahamiyatga ega. Navoiy viloyatida tog'-kon va yirik sanoat korxonalarining yuqori ulushi kichik tadbirkorlikning YHMDagi ulushini tabiiy ravishda pastlashtiradi. Xizmatlar, qishloq xo'jaligi va kichik ishlab chiqarish keng tarqalgan hududlarda esa kichik biznes ulushi ancha yuqori.

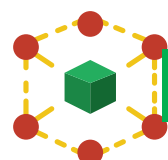
Ushbu maqolaning maqsadi 2010–2025-yillarda kichik tadbirkorlikning YaIMdagi ulushi pasayishining dinamikasi va hududiy xususiyatlarini tavsiflash, bandlik ko'rsatkichi bilan qiyoslash va pasayishning strukturaviy-iqtisodiy omillarini tahlil qilishdan iborat.

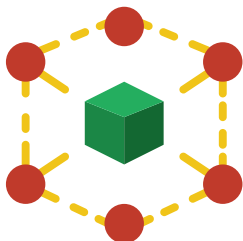
METODOLOGIYA VA ADABIYOTLAR TAHLILI

Tadqiqot tavsifiy-statistik, dinamik va hududlararo qiyosiy tahlilga asoslandi. Asosiy ma'lumot manbai O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasining SIAT ochiq ma'lumotlar tizimidagi "Kichik tadbirkorlik subyektlarining jami YaIMdagi ulushi" qatori bo'ldi. Ma'lumotlar 2010–2025-yillar uchun yillik yanvar–dekabr holatida berilgan.

Rasmiy metodikaga ko'ra, ko'rsatkich kichik tadbirkorlik subyektlari yaratgan yalpi qo'shilgan qiymatni respublika YaIMining umumiy hajmiga bo'lib, 100 ga ko'paytirish orqali hisoblanadi. Statistika qo'mitasi 2010–2019-yillar qatorlari aniqlashtirilgan, qayta baholangan ma'lumotlarni hisobga olganini qayd etadi.

Milliy trend uch bosqichga ajratildi: 2010–2014-yillardagi nisbiy barqarorlik, 2015–2017-yillardagi o'sish va 2018–2025-yillardagi pasayish. Peak-to-end o'zgarishi 2017-yil 67,4 foizdan 2025-yil 52,2 foizgacha, ya'ni –15,2 foiz punkt sifatida hisoblandi.

Hududiy tahlilda 14 hudud bo'yicha 2010, 2017 va 2025-yil qiymatlari qiyoslandi. Bu usul uzoq muddatli boshlang'ich holatni, milliy maksimum atrofidagi holatni va davr yakunini bir jadvalda ko'rish imkonini beradi.

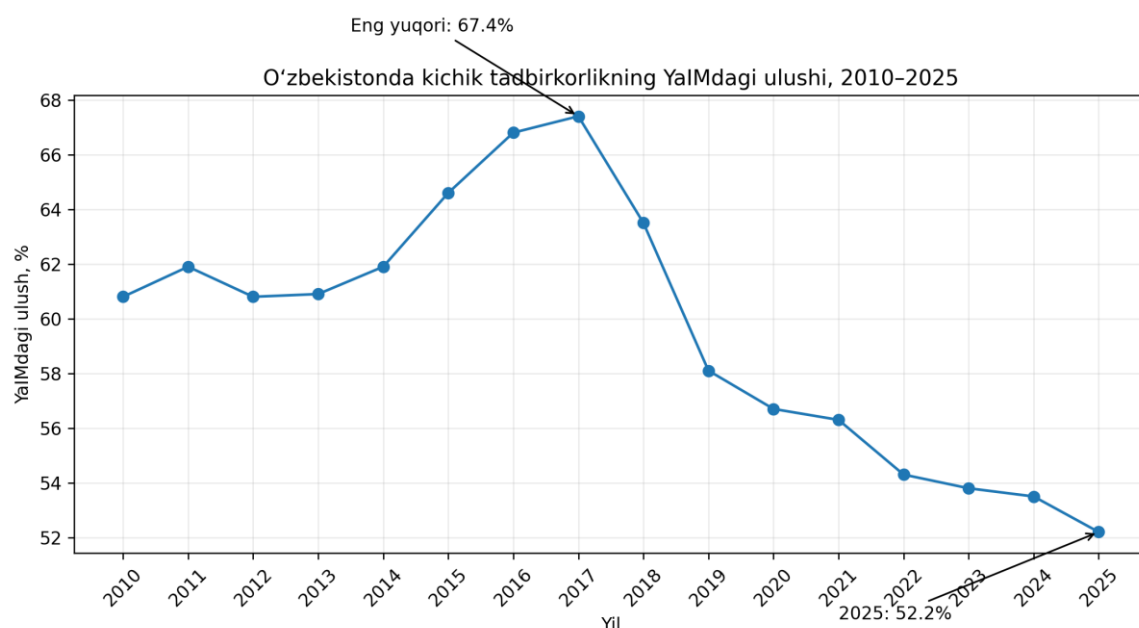
Bandlik bilan qiyoslash uchun SIATning kichik tadbirkorlikning jami bandlikdagi ulushi qatori ishlatildi. YaIM va bandlik ulushlari orasidagi farq bevosita unumdorlik koeffitsienti sifatida emas, strukturaviy tafovut indikatori sifatida talqin qilindi.

Adabiyotlar tahlilida OECDning firma o'lchami bo'yicha mehnat unumdorligi tadqiqotlari, SME scale-up va mahsuldorlik determinantlari bo'yicha ishlar hamda Jahon bankining O'zbekistondagi MSME moliyalashtirish cheklovlari haqidagi yangi ma'lumotlari qo'llanildi.

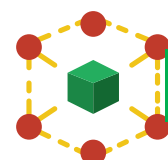
Tadqiqotning muhim metodik cheklovi shundaki, ulush ko'rsatkichining o'zi sababiy bog'lanishni isbotlamaydi. Shu bois maqolada yirik korxonalar o'sishi, kapital sig'imli sanoat, moliyalashtirish va firmalarning miqyoslanishi ehtimoliy strukturaviy tushuntirishlar sifatida beriladi; ularni qat'iy sabab deb belgilash uchun firmalar darajasidagi panel ma'lumotlar talab etiladi.

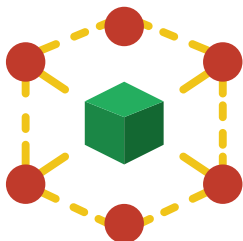
NATIJALAR

2010–2025-yillar qatori kichik tadbirkorlik ulushining chiziqli emas, ikki burilishli dinamikaga ega ekanini ko'rsatadi. 2010-yildagi 60,8 foiz 2014-yilda 61,9 foizga yetgan, 2015–2017-yillarda tezroq o'sib, 67,4 foizlik maksimumga chiqqan. 2018-yildan boshlab esa uzluksiz yoki deyarli uzluksiz pasayish kuzatilgan va 2025-yilda ulush 52,2 foizga tushgan.

1-diagramma. O'zbekistonda kichik tadbirkorlikning YaIMdagi ulushi, 2010–2025. Manba: O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi, SIAT.

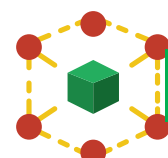

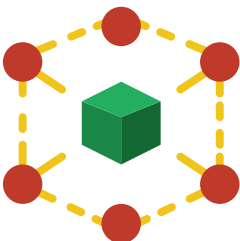

Yil	YaIMdagi ulush, %	Bandlikdagi ulush, %	Farq, foiz punkt	Izoh
2010	60.8	74.3	13.5	Boshlang'ich holat
2015	64.6	77.9	13.3	O'sish bosqichi
2017	67.4	78.0	10.6	Milliy maksimum
2018	63.5	76.3	12.8	Trend burilishi
2019	58.1	76.2	18.1	Keskin pasayish
2020	56.7	74.5	17.8	Pandemiya davri
2022	54.3	73.9	19.6	Pasayish davom etgan
2024	53.5	73.9	20.4	Pasayish davom etgan
2025	52.2	74.9	22.7	Davr yakuni

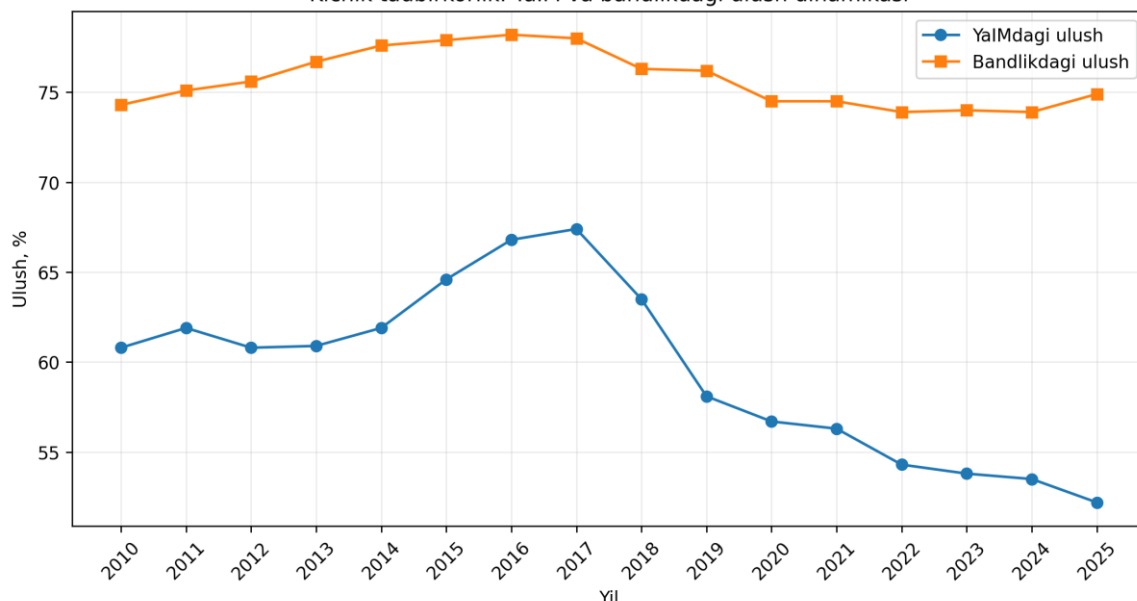
1-jadval. Kichik tadbirkorlikning YaIM va bandlikdagi ulushi bo'yicha tanlangan yillar.

2017–2025-yillar oralig'ida YaIM ulushi 15,2 foiz punktga kamaygan, bandlik ulushi esa 3,1 foiz punktga pasaygan xolos (78,0 foizdan 74,9 foizga). 2025-yilda bandlik va YaIM ulushi o'rtasidagi farq 22,7 foiz punktni tashkil etgan. Ushbu kengayish kichik tadbirkorlikning mehnat sig'imi yuqori bo'lib qolayotganini, iqtisodiy qo'shilgan qiymatning esa nisbatan ko'proq yirik va kapital sig'imli segmentlarda jamlanayotganini ko'rsatishi mumkin.

Kichik tadbirkorlik: YaIM va bandlikdagi ulush dinamikasi

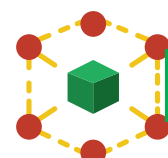

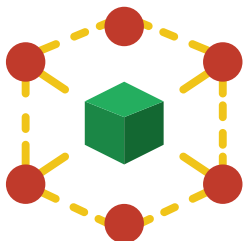
2-diagramma. Kichik tadbirkorlikning YaIM va jami bandlikdagi ulushi, 2010–2025. Manba: Milliy statistika qo‘mitasi, SIAT.

Tarmoq ma’lumotlari ham tarkibiy siljishning murakkabligini ko‘rsatadi. Kichik tadbirkorlikning sanoat mahsulotidagi ulushi 2016-yilda 45,3 foizga yetgan, 2019-yilda 25,8 foizgacha tushgan va 2025-yilda 34,9 foizga qayta ko‘tarilgan. Xizmatlar sohasida esa 2025-yilda kichik tadbirkorlik ulushi 56,7 foiz, chakana savdoda 83,0 foiz bo‘lgan. Demak, YaIMdagi umumiy pasayish barcha tarmoqlarda bir xil yo‘nalishda ketmagan.

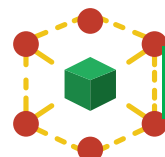
Bu holat agregat ulushning iqtisodiyot strukturasi ga juda sezgir ekanini anglatadi. Yirik sanoat korxonalari va kapital sig‘imli loyihalar tez o‘sadigan davrda, hatto kichik korxonalar ishlab chiqarish va xizmat hajmini oshirgan taqdirda ham ularning umumiy YaIMdagi nisbiy ulushi pasayishi mumkin.

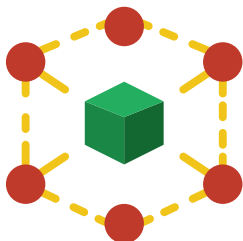
Hudud	2010, %	2017, %	2025, %	2010–2025 o‘zgarish, f.p.	Tarkibiy talqin
Qoraqalpog‘iston R.	60.7	66.5	65.5	+4.8	Aralash hududiy tarkib

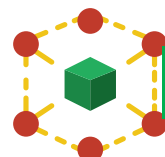
Andijon	69.1	82.0	70.1	+1.0	Aralash hududiy tarkib
Buxoro	64.5	81.2	71.0	+6.5	Aralash hududiy tarkib
Jizzax	79.4	86.4	71.2	-8.2	Aralash hududiy tarkib
Qashqadaryo	61.0	75.9	69.2	+8.2	Aralash hududiy tarkib
Navoiy	40.6	46.5	21.1	-19.5	Yirik kon-metallurgiya va kapital sigʻimli sanoat taʼsiri kuchli
Namangan	72.1	83.5	73.6	+1.5	Kichik biznesga tayangan xizmat, q/x va lokal ishlab chiqarish roli yuqori
Samarqand	80.5	83.0	69.5	-11.0	Aralash hududiy tarkib

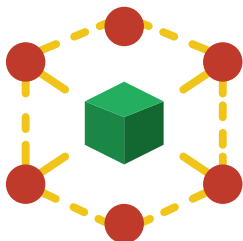

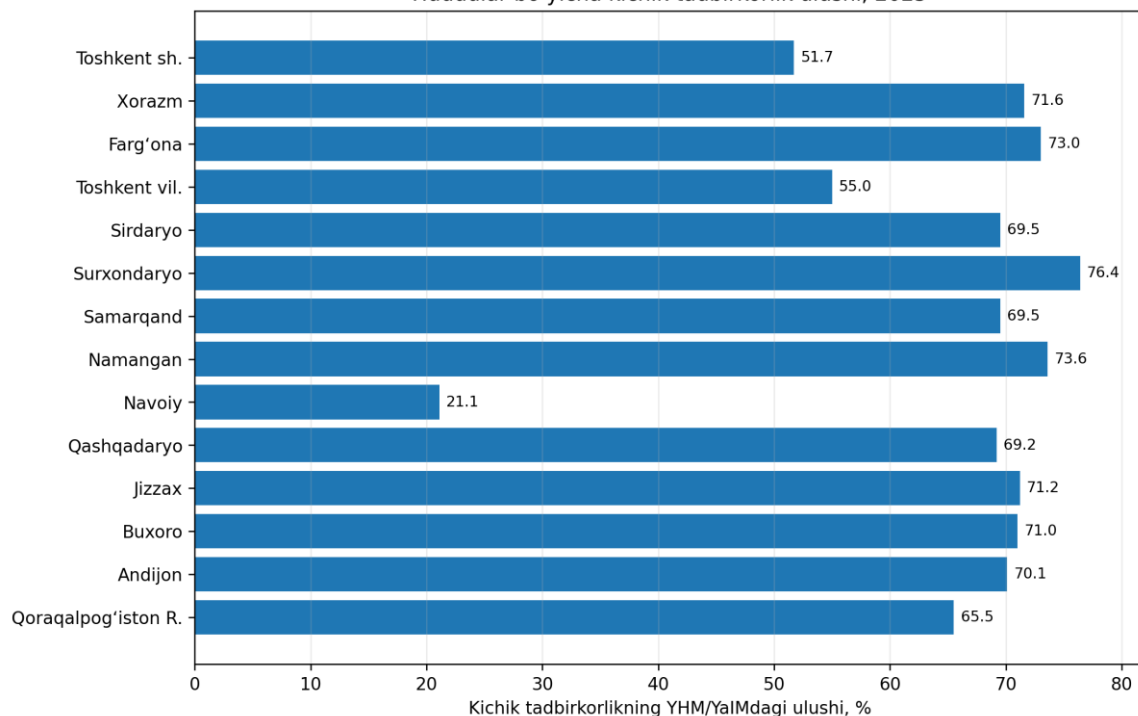
Surxondaryo	74.0	83.6	76.4	+2.4	Kichik biznesga tayangan xizmat, q/x va lokal ishlab chiqarish roli yuqori
Sirdaryo	74.2	80.8	69.5	-4.7	Aralash hududiy tarkib
Toshkent vil.	64.0	67.6	55.0	-9.0	Yirik xizmat/sanoat va korporativ sektor ulushi yuqori
Fargʻona	64.9	74.2	73.0	+8.1	Kichik biznesga tayangan xizmat, q/x va lokal ishlab chiqarish roli yuqori
Xorazm	77.5	80.5	71.6	-5.9	Aralash hududiy tarkib
Toshkent sh.	64.0	65.6	51.7	-12.3	Yirik xizmat/sanoat va korporativ sektor ulushi yuqori

2-jadval. Hududlar bo'yicha kichik tadbirkorlikning YaIM/YHMDagi ulushi: 2010, 2017 va 2025.

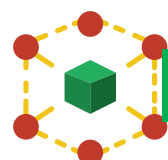
Hududlar bo'yicha kichik tadbirkorlik ulushi, 2025

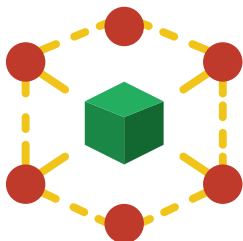

3-diagramma. Hududlar bo'yicha kichik tadbirkorlikning YHMdagi ulushi, 2025. Manba: Milliy statistika qo'mitasi, SIAT.

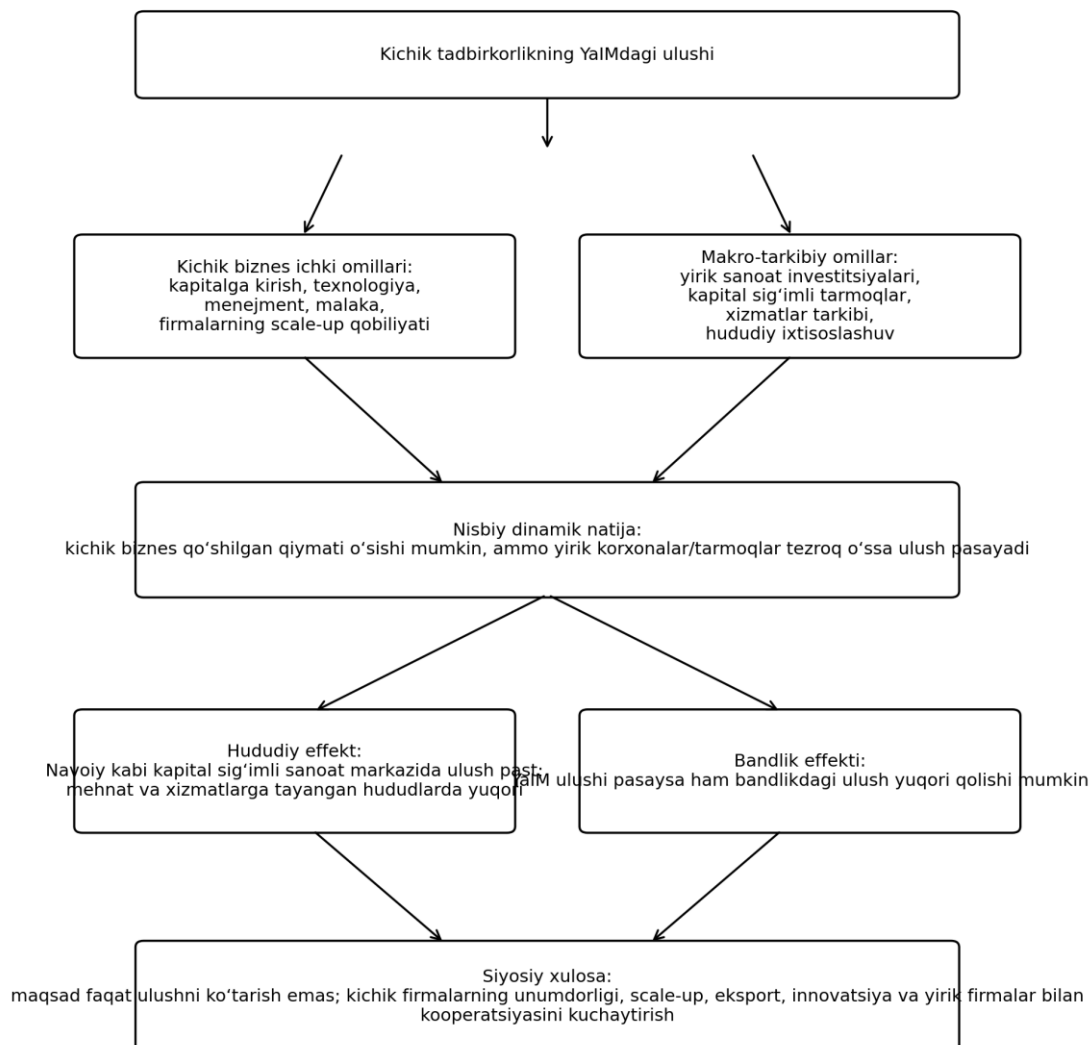
Hududlararo tafovut juda katta. 2025-yilda eng past ko'rsatkich Navoiy viloyatida 21,1 foiz bo'lgan. Bu 2010-yildagi 40,6 foizdan 19,5 foiz punkt past. Toshkent shahri ham 64,0 foizdan 51,7 foizgacha pasaygan. Samarqandda 80,5 foizdan 69,5 foizgacha tushish kuzatilgan.

Boshqa tomondan, Qashqadaryo, Farg'ona, Buxoro, Qoraqalpog'iston va Surxondaryoda 2010–2025 davrida ulush oshgan. Masalan, Qashqadaryoda 61,0 foizdan 69,2 foizgacha, Farg'onada 64,9 foizdan 73,0 foizgacha ko'tarilgan. Bu milliy pasayish barcha hududlar uchun universal trend emasligini ko'rsatadi.

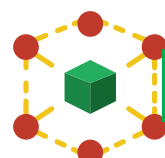

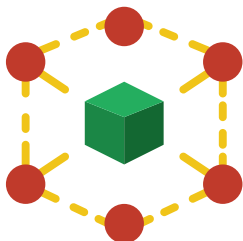

Kichik tadbirkorlik ulushining pasayishini izohlashning strukturaviy modeli

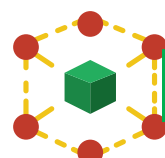
1-rasm. Kichik tadbirkorlikning YaIMdagi ulushi pasayishini izohlashning strukturaviy modeli.

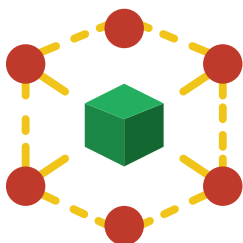

Omil	Kutiladigan mexanizm	Milliy dalil	Hududiy dalil	Noto'g'ri talqin xavfi	Siyosiy javob
Yirik sanoatning tez o'sishi	Denominator tezroq o'sadi	2018dan keyingi YaIM ulushi pasayishi	Navoiy 2025: 21,1%	Kichik biznes mutlaq qisqardi deb xulosa qilish	SME-large firm kooperatsiyasi
Firma o'lchami– unumdorlik tafovuti	Yirik firmada kapital/texnologiya ko'proq	Bandlik ulushi YaIM ulushidan yuqori	Kapital sig'imli hududlarda farq katta	Bandlikni unumdorlik bilan tenglashtirish	Texnologiya, menejment, digitalizatsiya
Scale-up cheklovi	Kichik firma o'rta/yirik bosqichga o'ta olmaydi	Ulush pasayishi bilan bandlik yuqori	Hududiy firmalar strukturasiga bog'liq	Faqat startap sonini ko'paytirish	O'suvchi firmalarni moliya/eksport bilan qo'llash
Moliyaga kirish	Investitsiya kapital yangilanishi cheklanadi	Jahon banki MSME moliyaviy bo'shliqni qayd etadi	Chekka hududlarda kuchliroq bo'lishi mumkin	Kredit sonini natija deb olish	Kredit + equity + guarantee
Tarmoq ixtisoslashuvi	Kichik biznes ulushi sektor mixiga bog'liq	Chakana savdoda 83%, sanoatda 34,9%	Hududlar keskin farq qiladi	Hududlarni bir me'yor bilan baholash	Place-based policy

3-jadval. Kichik tadbirkorlik ulushi pasayishini izohlovchi asosiy omillar va siyosiy xulosalar.

MUHOKAMA

Eng muhim masala — ulushning pasayishini kichik biznesning zaiflashuvi bilan avtomatik tenglashtirmaslikdir. Ulush ikki kattalikning nisbati bo‘lib, kichik tadbirkorlik qo‘shilgan qiymati o‘sayotgan bo‘lsa ham umumiy YaIM tezroq o‘ssa, ko‘rsatkich kamayadi. Shu sabab mutlaq hajm, bandlik, eksport, investitsiya va firma soni bilan birga ko‘rilmagan ulush bir tomonlama xulosa beradi.

2017-yildan keyingi davr O‘zbekistonda bozor islohotlari, yirik investitsiya loyihalari, sanoat modernizatsiyasi va iqtisodiyotning ochilishi bilan to‘g‘ri keladi. Bunday muhitda yirik sanoat va korporativ xizmatlar tezroq o‘lishi mumkin. Milliy ulushning pasayishi shu jarayon bilan mos keladi, biroq ushbu maqola faqat deskriptiv ma‘lumotlar asosida qat‘iy sababiy effektni ajratmaydi.

Navoiy viloyati strukturaviy argumentning eng ravshan misolidir. 2025-yilda kichik biznesning YHMdagi ulushi 21,1 foiz bo‘lgan, holbuki ko‘plab boshqa viloyatlarda 70 foiz atrofida. Hududdagi yirik kon-metallurgiya va kapital sig‘imli ishlab chiqarish korxonalari YHMning katta qismini yaratgani sabab kichik biznes ulushi matematik jihatdan past ko‘rinadi.

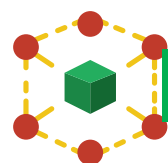
Bandlik ko‘rsatkichi boshqa jihatni ochadi. Kichik tadbirkorlik 2025-yilda jami bandlikning 74,9 foizini ta‘minlagan. YaIMdagi ulush esa 52,2 foiz. Bu farq kichik biznes sektorida ko‘plab ish o‘rinlari yaratilishini, lekin ularning bir qismi pastroq qo‘shilgan qiymatli faoliyatlarda to‘plangan bo‘lishi mumkinligini ko‘rsatadi.

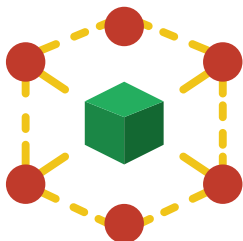
OECDning firma o‘lchami bo‘yicha xalqaro ma‘lumotlari mazkur interpretatsiyani qo‘llab-quvvatlaydi. 2024-yilda SMElarning o‘rtacha mehnat unumdorligi yirik firmalarnikining 65 foizini tashkil etgan; sanoatda tafovut yanada katta. Sabablar qatoriga scale economies, kapitalga kirish, menejment, kadr malakasi va xalqaro bozorlarga integratsiya kiradi.

O‘zbekiston uchun muhim siyosiy savol kichik firmalar sonini ko‘paytirishdan ko‘ra ularning qanchasi barqaror ravishda o‘rta va yirik segmentga o‘ta olishini aniqlashdir. Scale-up qobiliyati past bo‘lsa, bandlik yuqori bo‘lsa ham qo‘shilgan qiymat nisbatan sekin o‘lishi mumkin.

Jahon bankining 2025-yilgi bahosida O‘zbekistondagi MSMElar bizneslarning 90 foizdan ortig‘ini va bandlikning qariyb 75 foizini tashkil etishi, biroq kredit olish imkoniyati cheklanganligi ko‘rsatilgan. Faqat 10 foiz kichik va 16 foiz o‘rta korxona kreditga ega ekanini bildirgan; moliyalashtirish talabi bilan mavjud taklif o‘rtasida sezilarli bo‘shliq mavjud.

Moliyalashtirish masalasi kredit hajmi bilan cheklanmaydi. Tez o‘sovchi firmalar uchun uzoq muddatli kapital, equity, eksport oldi moliyasi, kafillik va intellektual aktivlarni moliyalashtirish

instrumentlari muhim. Aks holda kichik firma aylanma mablag'ni qoplaydi, lekin yangi texnologiya va quvvatga investitsiya qila olmaydi.

Milliy ulushni siyosiy target sifatida mutlaqlashtirish ham xavfli. Agar yirik yuqori unumdor sanoatning tez o'sishi sabab kichik biznes ulushi 50 foizdan pasaysa, bu o'zi salbiy natija emas. Asosiy savol kichik tadbirkorlikning real qo'shilgan qiymati, mehnat unumdorligi, ish haqi, eksport va innovatsiyasi qanday o'sayotganidir.

Hududiy siyosatda esa bir xil target maqsadga muvofiq emas. Navoiy uchun kichik biznesni yirik kon-metallurgiya supply-chainiga bog'lash samaraliroq bo'lishi mumkin. Farg'ona vodiysi yoki Surxondaryoda esa xizmat, agrobiznes, qayta ishlash va lokal eksportchi firmalarni scale-up qilish ko'proq natija beradi.

Yirik va kichik korxonalar o'rtasidagi kooperatsiya ulush masalasini raqobat paradigmasidan chiqaradi. Mahalliy supplier development, sertifikatsiya, sifat menejmenti va procurement platformalari orqali kichik firmalar yirik korporatsiyalar qiymat zanjiriga kirishi mumkin. Bunda yirik korxona o'sishi kichik biznesni siqib chiqarish emas, uning bozorini kengaytirish omiliga aylanadi.

Kelgusidagi tadqiqot uchun firmalar darajasida qo'shilgan qiymat, ishchi soni, kapital, eksport, kredit, yosh va tarmoq ma'lumotlarini birlashtirgan panel zarur. Shunda 2018-yildan keyingi pasayishda tarmoq composition effect, firm-size productivity effect va reclassification/statistical effectlarni ekonometrik dekompozitsiya qilish mumkin.

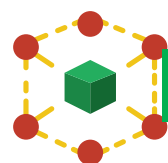
XULOSA

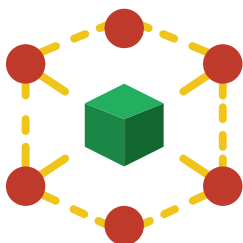
2010–2025-yillarda O'zbekistonda kichik tadbirkorlikning YaIMdagi ulushi avval o'sib, 2017-yilda 67,4 foizlik cho'qqiga chiqqan, keyin esa 2025-yilda 52,2 foizgacha pasaygan. 2017–2025 oralig'idagi pasayish 15,2 foiz punktni tashkil etadi.

Shu davrda kichik tadbirkorlikning jami bandlikdagi ulushi yuqori darajada saqlanib, 2025-yilda 74,9 foiz bo'lgan. Demak, sektorning bandlikdagi ijtimoiy vazni uning YaIMdagi nisbiy vaznidan ancha yuqori.

Hududiy farqlar milliy o'rtachani ehtiyotkor talqin qilish zarurligini ko'rsatadi. 2025-yilda Navoiyda ulush 21,1 foiz bo'lgan, Surxondaryoda 76,4 foizga yetgan. Bu tafovutlar hududlarning sanoat, xizmat va qishloq xo'jaligi ixtisoslashuvi hamda yirik korxonalar konsentratsiyasi bilan bog'liq.

Ulush pasayishi kichik biznesning mutlaq qisqarishi degani emas. Eng asosli interpretatsiya — yirik va kapital sig'imli segmentlarning nisbatan tezroq o'sishi, kichik firmalarning scale-up cheklovlari

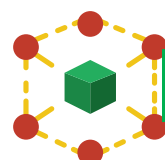

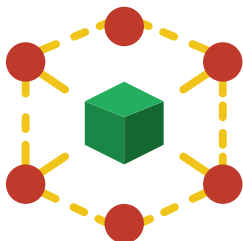
va firma o'lchami bo'yicha unumdorlik tafovuti birgalikda agregat ulushni pasaytirgan bo'lishi mumkin.

Siyosiy maqsad kichik biznesning YaIMdagi foizini mexanik ravishda oshirish emas, uning mehnat unumdorligi, texnologik darajasi, eksporti, innovatsiyasi va yirik korxonalar bilan kooperatsiyasini rivojlantirish bo'lishi kerak. Hududiy siyosat esa har bir viloyatning iqtisodiy strukturasi va rivojlanish modeliga moslashtirilishi zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR (APA 7)

1. O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi. (2026). Kichik tadbirkorlik subyektlarining jami YaIMdagi ulushi, 2010–2025. SIAT ochiq ma'lumotlar tizimi.
2. O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi. (2026). Kichik tadbirkorlik subyektlarining jami bandlikdagi ulushi, 2010–2025. SIAT ochiq ma'lumotlar tizimi.
3. O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi. (2026). Kichik tadbirkorlik subyektlarining jami ishlab chiqarilgan sanoat mahsulotlari (xizmatlari)dagi ulushi, 2010–2025. SIAT.
4. O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi. (2026). Kichik tadbirkorlik subyektlarining jami ko'rsatilgan xizmatlardagi ulushi, 2010–2025. SIAT.
5. O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi. (2026). Kichik tadbirkorlik subyektlarining jami chakana savdo aylanmasidagi ulushi, 2010–2025. SIAT.
6. OECD. (2026). OECD Compendium of Productivity Indicators 2026. OECD Publishing.
7. OECD. (2025). OECD Compendium of Productivity Indicators 2025. OECD Publishing.
8. OECD. (2023). OECD SME and Entrepreneurship Outlook 2023. OECD Publishing.
9. Marchese, M., Giuliani, E., Salazar-Elena, J. C., & Stone, I. (2019). Enhancing SME productivity: Policy highlights on the role of managerial skills, workforce skills and business linkages. OECD SME and Entrepreneurship Papers, No. 16. <https://doi.org/10.1787/825bd8a8-en>
10. OECD. (2018). Strengthening SMEs and Entrepreneurship for Productivity and Inclusive Growth. OECD Publishing.
11. World Bank. (2025). Improved Access to Finance to Help 7,000 Businesses in Uzbekistan Grow and Create Jobs. Washington, DC: World Bank.
12. World Bank. (2024). At Your Service? The Promise of Services-led Growth in Uzbekistan. Washington, DC: World Bank.

13. Ayyagari, M., Beck, T., & Demirgüç-Kunt, A. (2007). Small and medium enterprises across the globe. *Small Business Economics*, 29, 415–434.
14. Beck, T., Demirgüç-Kunt, A., & Levine, R. (2005). SMEs, growth, and poverty: Cross-country evidence. *Journal of Economic Growth*, 10, 199–229.
15. Haltiwanger, J., Jarmin, R. S., & Miranda, J. (2013). Who creates jobs? Small versus large versus young. *Review of Economics and Statistics*, 95(2), 347–361.

